

ΤΟ «ΠΡΩΩΡΟ» ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΟΣ ΚΕΡΔΟΥΣ¹

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΗΣ

α. Το ζήτημα

β. Η θέση της νομολογίας/θεωρίας

γ. Τα προβλήματα

δ. Η γνώμη μου

δ.1. Επί του πρώτου προβλήματος

δ.1.1. Η διορθωτική λειτουργία της ΚΠολΔικ 334

δ.2. Επί του δευτέρου προβλήματος

α. Το ζήτημα

Σε περίπτωση, κατά την οποία ο παθών υπέστη από την αδικοπράξια σωματική βλάβη τέτοιου είδους, ώστε στο μέλλον και μέχρι τέλους της φυσικής ή της επαγγελματικής ζωής του θα υφίσταται περιουσιακή ζημία και ειδικότερα αποτροπή αύξησης της περιουσίας του (αποθετική ζημία), λόγω της αδυναμίας του να ασκήσει την προηγούμενη εργασία του, δικαιούται να επιδιώξει δικαστικώς την αποκατάσταση της ζημίας του αυτής.

Συχνά, ο παθών εγείρει λ.χ. κατά το έτος 2005 αγωγή, στην οποία επικαλείται ότι από την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου, που έλαβε χώρα κατά το έτος 2004, υπέστη σωματική βλάβη (λ.χ. βαριά βλάβη στα κάτω

άκρα του), εξ αιτίας της οποίας θα αδυνατεί στο μέλλον και μέχρι το αναμενόμενο πέρας της εργασιακής ζωής του (κατά το έτος 2040) να ασκεί το επάγγελμα του μισθωτού που ασκούσε κατά τον χρόνο του τραυματισμού του, με αποτέλεσμα να στερείται τις αποδοχές του που θα αποκέρδαινε με πιθανότητα και κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εάν δεν συνέβαινε ο τραυματισμός του. Επί τη βάση του ιστορικού αυτού, ζητεί ως αποζημίωση,

¹ Βλ. ήδη και **Κωλέττη**, Μελλοντικές αξιώσεις αποζημίωσης και η απόρριψή τους ως προώρων (ΕΣυγκΔ 2011, σελ. 498 επ.).

λόγω διαφυγόντος κέρδους του, χρηματικό ποσό κατά μήνα (ίσο με το εκάστοτε ύψος των αποδοχών του) από το έτος 2004 μέχρι και το έτος 2040.

β. Η θέση της νομολογίας/θεωρίας

Τείνει να παγιωθεί στη νομολογία η άποψη πως δεν δίδεται αποζημίωση για **μέλλουσα ζημία απωτέρου χρόνου**, όταν η επαγωγή της ζημίας αυτής εξαρτάται αμέσως από την υγεία του παθόντος, η εξέλιξη της οποίας δεν μπορεί να προβλεφθεί –εν όψει και της προόδου της ιατρικής επιστήμης– από τούδε και για απώτατο χρόνο στο μέλλον². Ειδικότερα, η νομολογία μας (ερειδομένη σε παραδοχές θεωρητικών) δέχεται ότι: «Η εις το μέλλον αναγομένη ζημία (μέλλουσα ή μελλοντική) είναι αποζημιωτέα μόνον εάν είναι βεβαία, ουχί δε και όταν είναι

αβεβαία, ενδεχομένη και υποθετική. Η αξίωσις προς αποζημίωσιν του υποστάντος βλάβην του σώματος ή της υγείας αυτού προσώπου είναι μεν γεγεννημένη από του ζημιογόνου γεγονότος, ήτοι από της τελέσεως της αδικοπραξίας, **πλην η ζημία η οποία εκτείνεται εις το μέλλον πρέπει διά το από τούδε απαιτητόν της να είναι και προβλεπτή καθ' ύπαρξιν και έκτασιν, δηλαδή η επέλευσίς της να προσδοκάται μετά πιθανότητας κατά την συνήθη πορείαν των πραγμάτων**. Εάν, όμως, η εις το μέλλον πραγμάτωσίς της, ως προς τον χρόνον γενέσεώς της και ως προς την έκτασιν κ.λπ. εξαρτάται και από άλλους παράγοντας, αγνώστους και ασταθμήτους από τούδε και από πιθανότητας αι οποίαι είναι ενδεχόμενον να επέλθουν ή όχι εις το μέλλον και των οποίων η μέλλουσα πραγματοποίησις είναι αδύνατον να προβλεφθή από τούδε ασφαλώς κατά τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής, **αποζημίωσις από τούδε ως πρόωρος δεν δύναται να απαιτηθή, καθ' όσον η σχετική αξίωσις δεν έχει εισέτι πλήρως γεννηθή και διαμορφωθή και δεν έχει εισέτι ολοκληρωθή το πραγματικόν της αγωγής, αναβαλλομένου του καθορισμού της αποζημιώσεως και της καταδίκης του εναγομένου εις ευθετώτερον χρόνον**»³.

γ. Τα προβλήματα

² Βλ. όλως ενδεικτικώς: ΕφΑθ 2037/2005 ΕΣυγκΔ 2006/97. ΕφΑθ 1336/2007, αδημ. ΕφΑθ 7993/2006, αδημ. ΕφΘεσ 19/2000 Αρμ 2001/1189. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ 1990/1178. ΕφΑθ 3987/1998 ΕΣυγκΔ 2000/333. ΜονΠρωτΘεσ 32324/2003 ΕπΔικΙδΑσφ 2005/50. ΚΡΗΤΙΚΟΣ, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 2002), περιθ. αριθ. 634α.

³ ΑΠ 585/1966 ΝοΒ 15/505. ΑΠ 359/1957 ΝοΒ 5/1012. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ 1990/1178. ΚΑΥΚΑΣ, ΕνοχΔ τ. β', έκδ. 4η, σελ. 703-704. ΛΙΤΖΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, στην ΕρμΑΚ υπό το άρθρο 298, περιθ. αριθ. 78. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Η αναγνωριστική αγωγή, (έκδ. 1947), σελ. 202 επ. ΚΡΗΤΙΚΟΣ, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1998), περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

γ.1. Στο πλαίσιο των ανωτέρω παραδοχών, γεννάται το πρόβλημα εάν κατά την έννοια του άρθρου 298 εδάφ. β' ΑΚ, νοείται ή όχι πρόωρο αγωγής προς επιδίκαση αποθετικής ζημίας, έστω κι αν αυτή εκτείνεται σε χρόνο απώτερο ή απώτατο.

γ.2. Το δεύτερο πρόβλημα, που τίκτει η παραδοχή αυτή έγκειται στη νομική φύση της αποφάσεως, η οποία απορρίπτει την ανωτέρω αγωγή ως πρόωρη. Πρόκειται άραγε για απόρριψη για τυπικούς λόγους⁴ ή επί της ουσίας της υποθέσεως; Διότι, στη δεύτερη περίπτωση, εάν η απόφαση αυτή καταστεί τελεσίδικη με οποιονδήποτε τρόπο, τίκτεται δεδικασμένο, περί του ότι δεν αποδεικνύεται η επέλευση της αγωγικής μέλλουσας ζημίας και εντεύθεν τίκτεται δικονομικό εμπόδιο στον ενάγοντα να επανέλθει με την ίδια αγωγή, έστω και εντός του χρόνου της παραγραφής.

δ. Η γνώμη μου

δ.1. Επί του πρώτου προβλήματος

Με το άρθρο 68 ΚΠολΔικ, ο νόμος θέτει ως διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος του ενάγοντος⁵, υπό την έννοια ότι το συμφέρον αυτό δικαιολογεί την ανάγκη παροχής προς αυτόν δικαστικής προστασίας. Το εν λόγω συμφέρον υφίσταται μόνον όταν κάποιος είναι δικαιούχος αξιώσεως, η οποία είναι ενεστώσα⁶, ήτοι είναι γεννημένη (δηλαδή έχουν υπάρξει όλοι οι κατά νόμο απαραίτητοι προς τούτο όροι), απαιτητή (δηλαδή δεν

εξαρτάται από αναβλητική αίρεση ή προθεσμία) και ληξιπρόθεσμη (δηλαδή έχει επέλθει ο χρόνος εκπληρώσεώς της, όπως αυτός καθορίζεται στις ΑΚ 323-324)⁷. Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, τότε ο ενάγων δεν έχει ενεστώς έννομο συμφέρον και εντεύθεν η αγωγή του απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως ως δικονομικώς απαράδεκτη (ΚΠολΔικ 73). Εξ άλλου, το δικονομικό δίκαιο, με το άρθρο 69 ΚΠολΔικ, επιτρέπει κατ' εξαίρεση στον

⁴ Βλ. ΑΠ 2076/2006, αδημ. ΚΟΝΔΥΛΗ, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ, (έκδ. 2007), σελ. 397 σημ. αριθ. 2 και σελ. 398-399. ΚΡΗΤΙΚΟ, (έκδ. 2008), § 17 περιθ. αριθ. 52 σελ. 271 : η απόφαση που απορρίπτει την αγωγή, ως προύτως ασκηθείσα, εξομοιώνεται με απόφαση, η οποία απορρίπτει την αγωγή για τυπικούς λόγους και ως εκ τούτου δεν παράγει δεδικασμένο.

⁵ ΕφΑθ 191/1993 Ελλ-Δνη 1994/436.

⁶ ΑΠ 345/1992 ΝοΒ 1993/871.

⁷ Απ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 340 περιθ. αριθ. 7 σελ. 235.

δικαιούχο δικαιώματος να

ασκήσει παραδεκτώς αγωγή περί αυτού, μολονότι η ανάγκη παροχής δικαστικής προστασίας δεν είναι ενεστώσα, δηλαδή μολονότι το πληττόμενο δικαίωμά του είναι μεν γεννημένο⁸, πλην δεν είναι εισέτι ούτε απαιτητό ούτε και ληξιπρόθεσμο. Θεωρεί δηλαδή ο νόμος, κατά πλάσμα δικαίου, ότι στις περιπτώσεις που

αναφέρονται στην ΚΠολΔικ 69 § 1, ο δικαιούχος έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει προώρως το διαφιλονικούμενο δικαίωμά του.

Από τα προεκτεθέντα καταφαίνεται ότι πρόωρη αγωγή ο νόμος γνωρίζει αποκλειστικώς στο πεδίο του δικονομικού δικαίου.

Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, η άποψη που προαναφέρθηκε αναφέρεται σε πρόωρο δικαίωμα του παθόντος στο χώρο του ουσιαστικού δικαίου, πλην νόμω αστόχως, σύμφωνα με όσα θα αναφερθούν αμέσως κατωτέρω.

Ειδικότερα:

Σε περίπτωση, κατά την οποία ο παθών υπέστη από την αδικοπραξία σωματική βλάβη τέτοιου είδους, ώστε στο μέλλον και μέχρι τέλους της φυσικής ή της επαγγελματικής ζωής του (πολλές φορές σε βάθος τριακονταετίας από τον χρόνο της αδικοπραξίας και πλέον), θα υφίσταται περιουσιακή ζημία και ειδικότερα αποτροπή αυξήσεως της περιουσίας του, λόγω της αδυναμίας του να ασκήσει την προηγούμενη εργασία του, δικαιούται να επιδιώξει δικαστικώς την αποκατάσταση της ζημίας του αυτής. Η σχετική αξίωσή του θα στηρίζεται στην ΑΚ 929 εδάφ. α', κατά την οποία ο παθών δικαιούται να αξιώσει από τον υπαίτιο της εις βάρος του αδικοπραξίας, οτιδήποτε θα στερείται στο μέλλον από την αδυναμία ασκήσεως του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή εκείνου το οποίο αυτός θα μπορούσε να ασκήσει κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εάν δεν λάβαινε χώρα η αδικοπραξία⁹. Συνεπώς, η ζημία του αυτή εκ της ΑΚ 929 εδάφ. α' (α) τίκτεται κατά το χρόνο της αδικοπραξίας¹⁰ και (β) έχει τη μορφή αποθετικής ζημίας (διαφυγόντος κέρδους¹¹ ή –κατ' άλλη έκφραση– μέλλουσας

⁸ ΑΠ 829/1980 ΝοΒ 1981/83.

⁹ ΑΠ 247/1999 Ελλ-Δνη 40/1300.

¹⁰ Απ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 929 περιθ. αριθ. 23 σελ. 801.

¹¹ Απ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 22 in finem, σελ. 66. ΚΡΗΤΙΚΟΣ, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 2008), § 17 περιθ. αριθ. 81 σελ. 280-281. ΔιοικΠρωτΚοζ 401/2006 ΕΣυγκΔ 2008/583.

αποθετικής ζημίας¹²⁻¹³), αφού, ένεκα του ζημιογόνου περιστατικού, αποτρέπεται η αύξηση της περιουσίας του, που χωρίς το ζημιογόνο γεγονός δεν θα επερχόταν (ΑΚ 298). Από τα διαληφθέντα καταφαίνεται ότι η διάταξη της ΑΚ 929 εδάφ. α' είναι ειδικότερη εκδήλωση της γενικής αρχής περί αποθετικής ζημίας που καθιερώνει η ΑΚ 298 εδάφ. β'.

Σύμφωνα με το εδάφ. β' της διατάξεως αυτής, ως διαφυγόν κέρδος νοείται εκείνο που προσδοκά κανείς με πιθανότητα σύμφωνα με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί.

Το διαφυγόν κέρδος δηλαδή, εν αντιθέσει προς τη θετική ζημία (η οποία είναι γεγονός, δηλαδή μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο, αντιληπτή διά των αισθήσεων και δεκτική αποδείξεως), αποτελεί νομικό μέγεθος, προσδιοριστό μόνον υποθετικά. Επομένως, προκειμένου να υπολογισθεί, γίνεται αναγκαίως συλλογισμός, που αφορά την υποθετική εξέλιξη¹⁴ των πραγμάτων. Χρειάζεται δηλαδή η δυνατότητα να προβλεφθεί το κέρδος που θα απολεσθεί στο μέλλον, από κάποιον λογικό άνθρωπο, με βάση αντικειμενικά κριτήρια που θέτει ο νόμος (η «συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων», οι «ειδικές περιστάσεις» και ιδίως «τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί») και μάλιστα να προβλεφθεί εκ των προτέρων, δηλ. κατά τον χρόνο του ζημιογόνου γεγονότος. Η έκφραση «μετά πιθανότητας» χρησιμοποιείται στην ΑΚ 298 εδάφ. β', επειδή δεν υπάρχει απολύτως καμία βεβαιότητα, για κάτι το οποίο δεν επήλθε, αλλά ηδύνατο να επέλθει¹⁵. Επομένως, για να επιδικασθεί χρηματικό ποσό στον παθόντα, ως διαφυγόν κέρδος του, αρκεί η δικαστική παραδοχή, ότι η μέλλουσα ζημία του προσδοκάται με πιθανότητα να επέλθει, βάσει των ανωτέρω αντικειμενικών κριτηρίων¹⁶⁻¹⁷.

Επί τη βάσει των αναμφισβητήτων ανωτέρω παραδοχών, έχω τη γνώμη ότι, εάν η αξίωση του παθόντος προς αποζημίωσή του αφορά λόγου χάριν

¹² ΑΠ 549/2002 Ελλ-Δνη 43/1615. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ 1990/1178. Απ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 32, σελ. 69. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ, Ασφάλιση αυτοκινήτου, (έκδ. 2009), § 6 περιθ. αριθ. 53 σελ. 17.

¹³ Η μελλοντική ζημία μπορεί να είναι θετική ή αποθετική [ΕφΑθ 9921/1999 Ελλ-Δνη 43/1437. ΚΑΤΡΑΣ, Ευθύνη από τροχαία ατυχήματα, (έκδ. 2003), § 12 Β 5.1. σελ. 93].

¹⁴ Πρβλ. για την ερμηνεία της ΚΠολΔικ 334, ΡΑΜΜΟ, ΣχέδΠολΔικ ΙΙΙ 210.

¹⁵ Απ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 20-21, σελ. 65-66.

¹⁶ Δεν επιδικάζεται αποζημίωση όταν η αξιούμενη με την αγωγή μελλοντική ζημία του παθόντος εμφανίζεται απλώς ως ενδεχόμενη κι όχι ως πιθανή κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων (ΑΠ 611/2008 ΕΣυγκΔ 2008/305. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ, ανωτ., § 6 περιθ. αριθ. 55 σελ. 17).

¹⁷ Για την επιδίκαση μελλοντικής ζημίας δεν απαιτείται βεβαιότητα παρά πιθανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων (ΑΠ 122/2006 ΕΣυγκΔ 2006/533).

μέλλουσα ζημία (διαφυγόν κέρδος), λόγω τραυματισμού του, δεν νοείται εξ ορισμού «πρόωρο» ασκήσεως της οικείας αγωγής του. Η προεκτεθείσα αντίθετη άποψη, υποστηρίζει πως το πρόωρο της αγωγής αυτής οφείλεται στο ότι το δικαστήριο δεν δύναται να γνωρίζει από τούδε, εάν στο απώτερο ή στο απώτατο μέλλον, στο

οποίο εκτείνεται η αξιούμενη αποζημίωση του παθόντος, θα εξακολουθήσει αυτός να υφίσταται την επικαλούμενη αποθετική ζημία του, αφού αυτή δεν είναι εκ των προτέρων προβλεπτή, για τον λόγο ότι η εξέλιξη της υγείας του δεν μπορεί να προβλεφθεί –εν όψει και της προόδου της ιατρικής επιστήμης– από τούδε και για απώτατο χρόνο στο μέλλον.

Κατά τη γνώμη μου, η άποψη αυτή υποπίπτει σε σοβαρότατο δογματικό σφάλμα: υποστηρίζει κατ' ουσίαν πως η αξίωση αυτή του ενάγοντος δεν είναι ώριμη το γε νυν έχον να κριθεί (και άρα ασκείται προώρως), διότι είναι άγνωστο εάν θα εξακολουθήσει να υφίσταται στο απώτατο μέλλον και, εντεύθεν (υποστηρίζει η γνώμη αυτή ότι) υφίσταται αβεβαιότητα ως προς το εάν ο ενάγων θα δικαιούται να ζητεί από τούδε να του επιδικασθεί η πλήρης αποκατάστασή της. Έχω όμως τη γνώμη ότι, σύμφωνα με την άποψη αυτή, θα πρόκειται κατ' ακριβολογία, για αδυναμία υπολογισμού του ύψους της αιτουμένης μελλοντικής ζημίας, η οποία βεβαίως είναι μεν γεγεννημένη και απαιτητή (και άρα δεν πρόκειται για απλή ελπίδα ή προσδοκία¹⁸), πλην –κατά την άποψη αυτή– μη δυναμένη εκ λόγων αντικειμενικών να προσδιορισθεί επακριβώς, με αποτέλεσμα να μη καθίσταται δυνατόν να διατυπωθεί το οικείο διατακτικό της δικαστικής αποφάσεως.

Όμως, το «πρόωρο» της διαληφθείσας αγωγής αποκλείεται ακριβώς από τη ρύθμιση της εφαρμοστέας διατάξεως της ΑΚ 298 εδάφ. β', αφού με τη διάταξη αυτή ο νομοθέτης, εν γνώσει τελών ότι η δικαστική κρίση περί της μελλοντικής ζημίας του ενάγοντος δεν είναι εκ των πραγμάτων βέβαιη, παρέχει στον εφαρμοστή του δικαίου την εξουσία να κρίνει περί του εάν υπάρχει ή όχι πιθανότητα να προσδοκάται ότι θα επέλθει η ζημία αυτή· αρκεί η κρίση του δικαστή (για να μην είναι αυθαίρετη) να σχηματισθεί, επί τη βάση δεσμευτικών αντικειμενικών κριτηρίων που ο νόμος του παρέχει (: η συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων, οι ειδικές περιστάσεις, τα ληφθέντα προπαρασκευαστικά μέτρα).

Υπό τα δεδομένα αυτά, παρέπεται αναγκαίως ότι, κατά την εφαρμογή της ΑΚ 298 εδάφ. β', δεν νοείται παρεμβολή μελλοντικών και αστάθμητων παραγόντων, τα οποία να εμποδίζουν το δικαστήριο στον σχηματισμό της

¹⁸. Βλ. όμως αντιθέτως, ΚΡΗΤΙΚΟ, ανωτ., (έκδ. 1988), περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

κρίσης του αυτής¹⁹. Τους παράγοντες αυτούς θα λάβει οπωσδήποτε υπ' όψιν ο δικάζων δικαστής, κατά τη δόμηση του αποδεικτικού συλλογισμού και είτε θα αποκλείσει τη συνδρομή τους (οπότε θα δεχθεί την αγωγή ως βάσιμη κατ' ουσίαν) είτε θα δεχθεί τη συνδρομή τους (οπότε θα την απορρίψει ως αβάσιμη κατ' ουσίαν). Οίκοθεν νοείται, ότι εάν τα θέματα αυτά αφορούν ζητήματα επιστήμης ή τέχνης, το δικαστήριο θα προσφύγει σε διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης (ΚΠολΔικ 368), προκειμένου να βοηθηθεί στην εξαγωγή ορθού αποδεικτικού πορίσματος. Σε τελική λοιπόν ανάλυση, δεν πρόκειται για πρόωρη αγωγή, παρά αποκλειστικώς για ζήτημα αποδείξεως, του κατά πόσο είναι ή όχι πιθανή η επέλευση της μελλοντικής ζημίας και προς τούτο απαιτείται (για την ευδοκίμηση της αγωγής νόμω και κατ' ουσίαν) να αποδειχθεί στην in concreto περίπτωση, ότι συντρέχουν τα ειρημένα προσδιοριστικά κριτήρια²⁰.

Με άλλα λόγια, κατά την ορθή έννοια της μνησθείσας διατάξεως του ΑΚ, η μελλοντική ζημία, η οποία ετέχθη νόμω κατά τη στιγμή της αδικοπραξίας, εφ' όσον προσδοκάται με πιθανότητα, επί τη βάσει των ως άνω νομίμων κριτηρίων, είναι πάντοτε νομικώς προβλεπτή (και άρα νομικώς προσδιοριστή). Επομένως, ο δικαστής έχει υπηρεσιακό καθήκον να αποφασίσει, επί τη βάσει των κριτηρίων αυτών, εάν θα επιδικάσει ή όχι στον ενάγοντα την αιτούμενη μελλοντική αποζημίωση, θα σχηματίσει δε τη δικανική κρίση του (όχι κατά πλήρη πεποίθηση/βεβαιότητα, παρά) κατά πιθανότητα, ερειδομένη στα διαληφθέντα κριτήρια.

Συνεπώς, ο νόμος δεν αφήνει (και ευλόγως) κανένα απολύτως περιθώριο στον δικαστή να θεωρήσει την αγωγή πρόωρη και να αποστεί από την εκδίκασή της, διότι άλλως θα διαπράξει εκδήλως αρνησιδικία. Προκύπτει, επομένως, ότι

¹⁹. Βλ. όμως αντιθέτως, ΚΡΗΤΙΚΟ, ανωτ., (έκδ. 1988), περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

²⁰. Ad hoc εφαρμογή των ανωτέρω, βλ. στην αριθ. 2278/2008 παρεμπίπτουσα απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών (αδημοσίευτη στο νομικό τύπο), η οποία –εφαρμόζοντας ορθώς το άρθρο 298 εδάφ. β' ΑΚ– έκρινε ότι: «... Το δικαστήριο δεν μπορεί να σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση για την πορεία της ψυχικής υγείας του ενάγοντος στο μέλλον και ιδιαιτέρως για την ιδιαίτερα μακρά, αφορώσα το αγωγικό αίτημα, χρονική περίοδο των σαράντα (40) ετών. Εν όψει της προοπτικής να απορριφθεί η αγωγή, ως πρόωρως ασκηθείσα, πρέπει να διαταχθεί ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη, για να εξακριβωθεί για πόσα έτη αναμένεται ο ενάγων να πάσχει από την ιστορούμενη στην αγωγή ψυχική διαταραχή και σε ποιο βαθμό ... ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ... Διατάσσει να διεξαχθεί ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη. Ορίζει ως πραγματογνώμονα τον (*), ο οποίος θα καταθέσει στο δικαστήριο αιτιολογημένη γνωμοδότηση σχετικά με τα εξής : 1. Αν η διανοητική διαταραχή που προκάλεσε το ως άνω ατύχημα στον ενάγοντα, τον εμποδίζει σήμερα να ασκήσει βιοποριστικό επάγγελμα και σε καταφατική περίπτωση, σε ποιο βαθμό και επί πόσο χρονικό διάστημα στο μέλλον και 2. Ειδικότερα, εάν η κατάσταση της ψυχικής υγείας του ενάγοντος είναι ιάσιμη ή έστω βελτιώσιμη και σε ποιο βαθμό, εάν αυτό μπορεί να προβλεφθεί σύμφωνα με τα πορίσματα της ιατρικής επιστήμης».

σημασιολογικώς δεν νοείται πρόωρο αγωγής, διά της οποίας επιδιώκεται η (κατά την ΑΚ 298 εδάφ. β΄) ικανοποίηση αξιώσεως παθόντος εξ αδικοπραξίας προς

αποκατάσταση της ζημίας του, η οποία επήλθε από τη στέρηση του εισοδήματος που θα αποκέρδαινε μέχρι το τέλος του εργασιακού βίου του, έστω κι αν η στέρηση αυτή εκτείνεται σε απώτατο χρόνο.

Επισημαίνεται στο σημείο τούτο και ότι, η αντίθετη γνώμη θα πρέπει να απαντήσει και στο εγγενές ερώτημα : ποιος άραγε είναι ο εύθετος χρόνος, κατά τον οποίο δεν θα θεωρείται πρόωρη η ως άνω αγωγή²¹, εν όψει και του ότι –κατά τα εκτεθέντα ανωτέρω, εν σχέσει με τον χρόνο παραγραφής της αξιώσεως αυτής– η οικεία αξίωση του παθόντος θα πρέπει, για να μην υποκύψει σε παραγραφή, να ασκηθεί εντός πενταετίας από το αδίκημα κατ’ άρθρο 937 § 1 ΑΚ (όταν εναγόμενος είναι ο δράστης) ή κατ’ άρθρο 7 ν. 3557/2007 (όταν εναγομένη είναι η ασφαλιστική εταιρία του). Δηλαδή, η αγωγή θα πρέπει οπωσδήποτε να ασκηθεί σε χρόνο κατά τον οποίο κατά το μάλλον ή ήττον η αξίωση του παθόντος προς καταβολή διαφυγόντων κερδών του θα συνεχίζει να εξαρτάται από αγνώστους και αστάθμητους παράγοντες. Εντεύθεν καθίσταται δήλον νομίζω, ότι το διαληφθέν επιχείρημα της άλλης γνώμης δεν δύναται –εκ του νομικού καθεστώτος– να αποκλείσει ως πρόωρο το αίτημα του παθόντος να αποζημιωθεί για διαφυγόν κέρδος απωτέρου χρόνου.

δ.1.1. Η διορθωτική λειτουργία της ΚΠολΔικ 334

Έχω την υπόνοια, ότι η σθεναρή άρνηση της νομολογίας και της θεωρίας να παρέχεται στον παθόντα αποζημίωση, για στέρηση του εισοδήματός του λόγω αδικοπραξίας εις βάρος του, επί χρονικό διάστημα λ.χ. τριάντα ή και σαράντα ετών από τον χρόνο της αδικοπραξίας, οφείλεται στον ενδόμυχο –και εν πολλοίς κατανοητό– φόβο της, μήπως η εν λόγω μελλοντική αποζημίωση (σε χρηματικές δόσεις κατά μήνα²²) επιδικασθεί στον παθόντα τελεσιδικώς ή και αμετακλήτως και μετά από την τελεσιδικία της οικείας αποφάσεως, επέλθει δραματική ανατροπή των δεδομένων στα οποία στηρίχθηκε η ευνοϊκή για τον ενάγοντα δικαστική κρίση (όπως η μεταγενέστερη, ίσως και μη αναμενόμενη ιατρικώς, πλήρης ή εν μέρει ίαση του παθόντος) και, παρά ταύτα, ο τελευταίος θα συνεχίζει παρά πάσα έννοια δικαίου να αποζημιώνεται από τον υπαίτιο (ή

²¹ Βλ. συναφώς την ΑΠ 625/2010 (NoB 59/303), η οποία ανήρεσε εφετειακή απόφαση, διότι το δικαστήριο της ουσίας, μολονότι δέχθηκε ολική ανικανότητα του παθόντος εφ’ όρου ζωής του, εν τούτοις απέρριψε ως πρόωρη την αγωγή του, προς αναγνώριση της αξιώσεώς του για αποκατάσταση της μέλλουσας (αποθετικής) ζημίας του (του διαφυγόντος κέρδους του).

²² ΑΚ 930 § 1 εδάφ. ά.

τον ασφαλιστή του), εν όψει ιδίως του ότι θα λειτουργεί εις βάρος του τελεσίδικη (και συνήθως αμετάκλητη) δικαστική απόφαση.

Νομίζω όμως, ότι ούτε και τα ανωτέρω περιστατικά δικαιολογούν τη διστακτικότητα αυτή των δικαστηρίων και των θεωρητικών του δικαίου, αφού το δικονομικό δίκαιο έχει θεσπίσει τη δυνατότητα ανατροπής του δεδικασμένου της ως άνω δικαστικής κρίσης, βάσει της ΚΠολΔικ 334.

Πράγματι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, κάθε διάδικος, ασκώντας συναφή αγωγή, δικαιούται να ζητήσει να μεταρρυθμισθεί τελεσίδικη ή ανέκκλητη απόφαση, που καταδικάζει σε καταβολή περιοδικών παροχών, οι οποίες οφείλονται κατά το νόμο από οποιαδήποτε αιτία και γίνονται απαιτητές στο μέλλον, εάν μεσολάβησε ουσιαστική μεταβολή των συνθηκών, στις οποίες βασίσθηκε η απαγγελία της καταδίκης. Η μεταβολή αυτή λαμβάνεται υπ' όψιν μόνον εφ' όσον έγινε σε χρόνο, στον οποίο εκείνος που ζητεί να μεταρρυθμισθεί η απόφαση, δεν μπορούσε να προβάλει τη μεταβολή στην αρχική δίκη.

Κατά τη εν λόγω διάταξη, η δυνατότητα αναθεωρήσεως του δεδικασμένου καταλαμβάνει αποκλειστικώς τις περιοδικές παροχές, οι οποίες –έχοντας διαγνωσθεί σύμφωνα με το άρθρο 69 § 1 ε' ΚΠολΔικ²³– είναι καταβλητέες στο μέλλον. Στις περιπτώσεις αυτές υπάγεται και η αξίωση αποζημιώσεως λόγω στερήσεως διατροφής κατά ΑΚ 929 § 1²⁴. Βάσει της τελευταίας αυτής διατάξεως, παρέχεται μεν στον δικαιούχο η αποζημίωση αυτή, πλην, κατά κανόνα, ο υπόχρεος καταδικάζεται σε καταβολή χρηματικών δόσεων κατά μήνα (ΑΚ 930 § 1 εδάφ. α'). Κατ'

εξαίρεση δε, το δικαστήριο δύναται να επιδικάσει την αποζημίωση αυτή σε κεφάλαιο εφ' άπαξ, όταν συντρέχει σπουδαίος λόγος (ΑΚ 930 § 1 εδάφ. β'). Κατά την ορθή άποψη, μεταρρυθμιστική αγωγή δίδεται όχι μόνον όταν μεταρρυθμιστέα κατά τους όρους του νόμου είναι τελεσίδικη απόφαση (αρχική ή μεταγενέστερη, μεταρρυθμιστική της αρχικής), η οποία επιδικάζει περιοδικές

²³. ΑΠ 626/1982 ΝοΒ 83/1192.

²⁴. ΚΕΡΑΜΕΥΣ, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II (έκδ. 1986), § 122 σελ. 316. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ, Τα χρονικά όρια του δεδικασμένου, (έκδ. 1995) § 6 I 4 σελ. 235. ΝΙΚΑΣ, Πολιτική δικονομία, τ. II (έκδ. 2005) § 98 περιθ. αριθ. 8 σελ. 721. ΣΟΥΡΛΑΣ, Μεταρρυθμιστική αγωγή, ΕΕΝ 1935/917. ΣΟΦΙΑΛΙΔΗΣ, Μεταρρυθμιστική αγωγή, Αρμ 27/537, 542.

Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις ΑΠ 419/1997 Ελλ-Δνη 1997/1784. ΑΠ 1181/1992 Ελλ-Δνη 1994/386 και ΕΕΝ 1993/751. ΑΠ 869/1987 ΕΕΝ 1988/373. ΕφΑθ 6359/2008 Ελλ-Δνη 2009/194 και Ελλ-Δνη 2009/210. ΕφΛαρ 140/2005 Δικογραφία 2005/480. ΕφΑθ 3120/2002 Ελλ-Δνη 2002/1066. ΕφΛαρ 649/2001 Ελλ-Δνη 2002/777. ΕφΑθ 4909/1998 ΕπιθΙΚΑ 1998/784. ΕφΔυτΜακεδ 60/1993 ΑρχΝομ 1994/567. ΕφΠειρ 757/1993 ΝοΒ 32/100. ΕφΑθ 7161/1992 Ελλ-Δνη 1995/655. ΕφΑθ 16/1989 ΑρχΝομ 1990/541. ΕφΑθ 8430/1986 Δ. 1987/108. ΕφΑθ 3839/1981 Αρμ 26/136. ΕφΑθ 3276/1979 ΝοΒ 28/106.

παροχές καταβλητέες κατά μήνα, αλλά και όταν η απόφαση αυτή καταδικάζει σε καταβολή αποζημιώσεως σε κεφάλαιο εφ' άπαξ. Τούτο, διότι στο σημείο αυτό εντοπίζεται κενό στο νόμο (*vacuum legis*), το οποίο θα πρέπει να πληρωθεί με αναλογία, αφού μεταξύ της ρυθμισμένης στην ΚΠολΔικ 334 και της προκειμένης αρρυθμιστής περιπτώσεως υφίσταται απόλυτη ταυτότητα που δικαιολογεί την αναλογία ως τρόπο καλύψεως του εν λόγω κενού, δεδομένου του ότι και η επιδίκαση της αποζημιώσεως εκ της ΑΚ 929 § 1 σε κεφάλαιο εφ' άπαξ, κατ' ουσίαν είναι επιδίκαση περιοδικών παροχών, πλην κεφαλαιοποιημένων²⁵.

δ.2. Επί του δευτέρου προβλήματος

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, καθίσταται δήλον πλέον ότι το πρόβλημα της νομικής φύσης της αποφάσεως που θα απορρίψει την αγωγή του ανωτέρω παραδείγματος, ως πρόωρη, δεν τίθεται καν, αφού κατά το νόμο, η απόφαση αυτή θα είναι εσφαλμένη και συνεπώς εξαφανιστέα από το ανώτερο δικαστήριο. Υπό διαφορετική διατύπωση, παρέλκει η έρευνα της νομικής φύσης της εν λόγω αποφάσεως, διότι ως εικός η έρευνα αυτή προϋποθέτει, κατά λογική αναγκαιότητα, ορθή νομικώς απόφαση.

²⁵. ΑΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 930 περιθ. αριθ. 35 σελ. 810. ΚΡΗΤΙΚΟΣ, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 2789 σελ. 925. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ/ΚΟΡΝΗΛΑΚΗΣ, ΕιδΕνοχΔ, τ. ΙΙΙ § 383 σελ. 275. ΦΙΛΙΟΣ, ΕνοχΔ, Ειδικόν μέρος, σελ. 676. ΣΟΥΡΛΑΣ, ΕΕΝ 1935/973.

Βλ. όμως αντιθέτως, Νίκα, ανωτ., § 98 περιθ. αριθ. 8 υποσημ. αριθ. 30 σελ. 721 και Αρμ 2001/17. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ, ανωτ., § 6 Ι 3α υποσημ. αριθ. 51 σελ. 222. ΑΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ, Δ. 1994/574. ΜΠΕΗ, Αι διαδικασίαι, τ. Ι σελ. 186 και ΤΟΝ ΙΔΙΟ, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 334 § ΙΙΙ αριθ. 1 σελ. 1346. ΚΟΝΔΥΛΗ, Το δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔικ, (έκδ. 1983) § 31 ΙΙ 1 σελ. 365-366. ΟλομΑΠ 66/1990 Ελλ-Δνη 1991/507 και Δ. 1991/1047, με εννημ. σημ. ΚΕΜ(πέν). ΑΠ 782/1988 ΕΕΝ 1989/423, ΕΕργΔ 1989/604 και ΕπΝαυτΔικ 1989/396.